

Mot.
1988/89
Ju820-822

Motion till riksdagen

1988/89:Ju820

av Hans Göran Franck m.fl.(s)
Ekonomisk och organiserad brottslighet

Den ekonomiska och organiserade brottsligheten hotar ytterst samhällssolidariteten och den välfärd som byggts upp på denna grund. Det är en mycket väsentlig förutsättning för ett fortsatt solidariskt samhällsbyggande att vi effektivt kan bekämpa denna brottslighet.

Undersökningar som gjorts under senare tid visar att ekobrottsligheten har utvecklats på ett mycket allvarligt sätt. Här några exempel:

1. En BRÅ-undersökning om företagskonkurser och ekonomisk brottslighet för några år sedan visade att under ett år förelåg misstänkt brottslighet i 75 % av fallen. Det betyder att i närmare 4 000 företagskonkurser förelåg misstanke om brott.

2. I en annan BRÅ-undersökning om fel och oegentligheter i tulldeklARATIONER och om ekonomisk brottslighet vid import till Sverige framkom att nästan varannan importsändning år 1984 var felaktig. Av 2,1 miljoner försändelser, som gick genom tullen, hittades 935 000 feldeklARATIONER. Felvärdet uppgick till 29 miljarder kronor. En större andel av felet var konsekvent till importörens fördel. Om felet uteslutande berott på slarv och bristande kunskap borde felet fördela sig lika på dem som var till importörens fördel eller nackdel.

3. En stort upplagd kontrollaktion, som gjorts av BRÅ i samarbete med länskattemyndigheter och länsstyrelser, visar att länskattemyndigheter sällan åtalsanmäler ett misstänkt skattebrott.

4. Det förekommer närmare 100 000 arbetsolyckor eller arbetsmiljöbrott per år. Av dessa anmäldes 1985 endast 1 485 till yrkesinspektionen. 520 ärenden överlämnades till åklagare; av dessa gick 61 fall till åtal. Det betyder att endast 3,5 % av alla arbetsolyckor klassas som brott.

5. Det förekommer mycket omfattande olagliga utsläpp i luft och vatten. Under senare år har bara omkring ett 50-tal polisanmälningar gjorts per år. Under de senaste sju åren har det blivit sammanlagt 62 fällande och 20 friande domar. Det betyder i genomsnitt mindre än tio fällande domar per år. Straffen är som regel – i dagsböter räknat – inte högre än för snatteri. Det har aldrig utdömts någon företagsbot mot något företag som gjort sig skyldigt till miljöbrott, trots att denna möjlighet funnits i flera år.

Det är väldokumenterat att upptäcktsrisken då det gäller ekobrottslighet är mycket låg. Den dolda brottsligheten är stor. Lagstiftningen är otillräcklig. Kontroll- och sanktionssystemet är ofta olämpligt utformat, tillämpningen av lagreglerna är bristfällig. Polis och åklagare har i stor utsträckning inte den utbildning som behövs för att driva utredningar och åtal mot mer komplicera-

de ekobrott. Det är bara en halv procent av de personer som misstänks för ekobrott, som döms och hamnar i fängelse.

Mot. 1988/89
Ju820

Riksdagen har fastslagit att rättsväsendet, och främst polisväsendet, skall prioritera kampen mot ekobrott, narkotikabrott och våldsbrott. Myndigheterna har under senare år väsentligt ökat sina resurser för bekämpning av narkotikabrott och våldsbrott, medan insatserna för bekämpning av ekobrotten i huvudsak varit oförändrade. Den alltför försiktiga satsningen på ekonomisk brottslighet måste betraktas som mycket otillfredsställande.

Med hänsyn till att informationen och opinionsbildningen om ekonomisk och organiserad brottslighet avtagit under senare tid biföll riksdagsmajoriteten ett s-förslag om att informationsinsatserna måste förstärkas, också genom statligt stöd till bl.a. bransch- och fackliga organisationer. Detta har inte lett till några påtagliga resultat. Småföretagarnas riksorganisation uttalar sig emellertid i sitt näringspolitiska program över saken och kräver utökad upplysningsverksamhet om konsekvenserna av att anlita svart arbetskraft. Det är även nödvändigt att *förstärka upplysningsverksamheten*, så att den uppnår erforderlig bredd och omfattning.

Den ekonomiska brottsligheten drabbar det stora flertalet människor och gäller mångfaldigt större värden än all annan brottslighet.

BRÅ framhöll i sitt remissyttrande (Dnr D 1-4/88) över betänkandet Ansvarsgenombrott m.m. (SOU 1987:59) följande:

Beträffande frågan om bulvanskap vill BRÅ framhålla att kunskaperna om formerna för bulvanskap och den faktiska omfattningen är ringa. BRÅ föreslår därför att ett forskningsprojekt rörande dessa frågor igångsätts. Det torde vara lämpligt att som ett första delprojekt undersöka förekomsten av otillbörligt bulvanskap i samband med de näringsförbud som meddelats. Ett sådant forskningsprojekt bör genomföras i samarbete med polisens ekorotlar, åklagarmyndigheterna, länsskattemyndigheterna samt länskronofogdemyndigheterna.

Vi anser att regeringen bör ge riksskatteverket och BRÅ i uppdrag att utvärdera hur näringsförbuden fungerar i praktiken. Uppgifter från enskilda tjänstemän vid tillsynsmyndigheterna tyder på att missbruk förekommer. Det torde vara angeläget att utforma lagstiftningen och kontrollen så att ett eventuellt omfattande missbruk stävjas.

BRÅ fick hösten 1986 i uppdrag av regeringen att utreda effekterna av den vidgade vandelsprövningen som trädde i kraft den 1 juli 1986 inom restaurangbranschen, taxi- och åkeribranscherna. Beträffande restauranger gäller den vidgade vandelsprövningen endast sådana som har tillstånd att servera alkoholhaltiga drycker. En jämförelse görs emellertid med restauranger som inte serverar alkoholhaltiga drycker. Effekterna av den vidgade vandelsprövningen skall studeras under en treårsperiod, alltså t.o.m. 30 juni 1989.

BRÅ fick samtidigt i uppdrag att utreda formerna för den ekonomiska brottsligheten och omfattningen därav i sju branscher, nämligen restaurangbranschen, taxi- och åkeribranscherna, bilreparationsbranschen, ROT-sektorn inom byggnadsbranschen samt måleribranschen. Enligt uppgift från projektledaren finns det ingen anledning att anta att andra branscher skulle vara mindre brottsliga än dessa sju. Därför anser vi att regeringen skall vidta

åtgärder för att även andra branscher successivt undersöks.

I samband med detta projekt har det framkommit att länskattemyndigheterna sällan anmäler misstänkta skattebrott och andra misstänkta brott såsom bokföringsbrott. Hela frågan om lagföringen av skattebrott och andra brott som skattemyndigheterna ofta upptäcker vid revisioner bör ses över. Frågan om skattetillägg bör även utredas i detta sammanhang, eftersom skattemyndigheterna ofta nöjer sig med skattetillägg och underlåter att anmäla till åklagaren.

Eko- och narkotikakommissionerna utredde inte de olika formerna av organiserad brottslighet utom den som har anknytning till narkotikabrottsligheten. Det rör sig här bl.a. om spel- och bordellverksamhet, människo- och varusmuggling, prostitution och koppleriverksamhet i organiserad form.

Då det gäller ekobrottsligheten gjordes inte heller någon särskild undersökning av den inom hyres- och fastighetsbranschen. Riksdagen beslutade bifalla ett socialdemokratiskt förslag om att en sådan undersökning snarast skall genomföras. Uppdrag härom bör lämnas snarast och lämpligen till BRÅ.

Miljöförstörelsen hör till vår tids stora problem. Det förekommer omfattande olagliga utsläpp i luft och vatten. I arbetsmiljön åsidosätts gällande regler i stor omfattning. För närvarande pågår en översyn av miljölagstiftningen. Lagstiftningen är svåröverskådlig och domstolarna har svårt att tillämpa de bestämmelser som finns i dag. Det råder brist på kompetens hos polis, åklagare och domare på detta område. Det är nödvändigt att vidta åtgärder för att få en förändring så att miljöbrotten kan beivras i långt större utsträckning än nu. Detta är särskilt angeläget med hänsyn till att miljöbrott liksom annan ekonomisk brottslighet är svåråtkomlig och fordrar särskilda spaningsresurser.

Med en särskild miljötillsynsmyndighet, miljörevisorer och tydligare miljölagar och miljövillkor, skulle man mer effektivt kunna beivra miljöbrotten. Det är svårt att uppskatta om exempelvis ett utsläpp är brottsligt, då så mycket i dag är tillåtet. Vad som behövs är också en miljölagstiftning med kravnivåer och kvalitetsnormer av väsentligt strängare slag än som finns nu.

Faran i brottsbekämpningen är verkligen att denna koncentreras i så hög grad på den mindre brottsligheten och gråtjuvarna, att den kvalificerade och samhällsfarliga brottsligheten kommer på undantag. Det får inte bli så att vi silar mygg och sväljer kameler.

Det är nödvändigt att den av riksdagen fastställda prioriteringen av kampen mot den ekonomiska och organiserade brottsligheten på allt sätt följs upp i reformeringen av lagstiftningen och i rättstillämpningen.

Hemställen

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda informationsinsatser,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en särskild undersökning av organiserad brotts-

lighet och ekobrottslighet inom hyres- och fastighetsbranschen, liksom successivt även i andra branscher,

Mot. 1988/89
Ju820

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förstärkta insatser mot ekonomisk och organiserad brottslighet.

[att riksdagen hos regeringen begär att riksskatteverket och BRÅ får i uppdrag att utvärdera hur näringsförbuden fungerar i praktiken¹]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen föreslagits beträffande miljöbrotten.²]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen angetts om översyn av lagfrågor om skattebrott och skattetillägg.³]

Stockholm den 25 januari 1989

Hans Göran Franck (s)

Lennart Andersson (s)

Lars Gustafsson (s)

Barbro Evermo Palmerlund (s)

¹ 1988/89:N361

² 1988/89:Jo960

³ 1988/89:Sk822